

Haitalliset vieraslajit

Mikä on vieraslaji?

Vieraslajit ovat ihmisen tahallisella tai tahattomalla myötävaikutuksella uusille alueille levinneitä kasveja, eläimiä, vesieliöitä, hyönteisiä tai tuholaisia. Osa vieraslajeista häviää luonnossa itsestään, mutta osa saattaa levitä tehokkaasti uusille alueille kilpaillen alkuperäisen lajiston kanssa ja jopa syrjäyttäen sitä. Vieraslajeja, jotka näin uhkaavat luonnon monimuotoisuutta, aiheuttavat ekologista, sosiaalista, terveydellistä tai taloudellista haittaa, kutsutaan lainsäädännössä haitallisiksi vieraslajeiksi. Haitalliset vieraslajit on määritelty EU:n vieraslajiluettelossa sekä kansallisessa luettelossa, joita täydennetään tarpeen mukaan. Vieraslajilain mukaan haitallisten vieraslajien kasvattaminen, hallussapito ja ympäristöön päästäminen on kielletty.

Lapissa yleisimmät haitalliset vieraskasvilajit ovat lupiini, kurtturuusu, jättipalsami sekä jättiputket.

Kuvat: Paula Aho

Jouko Rikkinen, CC-BY-NC

Miksi vieraslajien torjuminen on tärkeää?

Haitalliset vieraslajit ovat toiseksi suurin luonnon monimuotoisuutta uhkaava tekijä maailmassa elinympäristöjen häviämisen ja pirstoutumisen jälkeen. Myös Suomessa vieraslajit uhkaavat jo monia uhanalaisia lajeja esimerkiksi niityillä ja kedoilla. Vieraskasveista etenkin komealupiini, jättiputket, kurtturuusu ja jättipalsami ovat jo monin paikoin laajasti levinneet luontoon. Haitalliset vieraslajit aiheuttavat sosiaalisia ja taloudellisia ongelmia valtaamalla virkistysalueita, alentamalla kiinteistöjen arvoa, ehkäisemällä metsän uudistumista ja aiheuttamalla satotappioita maataloudelle. Monia laajoja vieraskasviesiintymiä joudutaan torjumaan talkoovoimin, sillä viranomaisten resurssit eivät aina riitä. Mittavien kasvustojen torjunta on pitkäjänteistä työtä ja voi viedä vuosia. Tavoitteena onkin vieraslajien leviämisen ennaltaehkäisy jo varhaisessa vaiheessa, sillä se säästää aikaa ja rahaa. **Jokainen voi huolehtia oman pihapiirinsä ja lähiympäristön suojelusta estämällä puutarhakarkulaisten pääsyn luontoon. Kansalaisten vapaaehtoinen apu ja aktiivisuus torjunnassa ovat erittäin arvokasta työtä!**

Muista nämä haitallisten vieraskasvien leviämisen estämiseksi:

- Vieraslajit leviävät tehokkaasti, joten ole tarkkana, etteivät ne pääse leviämään jalkineiden, maa-aineksen, ajoneuvojen tai kotieläinten mukana.
- Suosi haitattomaksi tiedettyjä koristekasveja ja luonnonkasveja.
- Käytä lajeja ja lajikkeita, jotka leviävät heikosti.
- Istuta puutarhakasveja vain pihapiiriisi ja hoida ne niin, etteivät kasvit leviä pihastasi.
- Käsittele puutarhajäte tontillasi. Älä vie sitä metsään, ojanvarteen tai yleiselle paikalle. Katso alta tarkemmat ohjeet puutarhajätteen käsittelyyn.
- Tarkkaile mahdollisten puutarhakarkulaisten esiintymistä lähiympäristössä.
- Järjestä vieraslajitalkoot, joissa luontoon karanneita haitallisia vieraslajeja poistetaan talkoovoimin lähiympäristöstä.
- Ilmoita vieraslajihavainnot valtakunnalliseen vieraslajiportaaliin (**vieraslajit.fi**), josta löytyy havaintolomake sekä tunnistus- ja torjuntatietoa, listat haitallisista lajeista ja paljon muuta lisätietoa.

Älä levitä vieraslajia – näin käsittele puutarhajätteen oikein

Puutarhoidimme ympäri maailmaa tuoduista koristekasveista osa on osoittautunut haitallisiksi vieraslajeiksi. Ne leviävät voimakkaasti ja syrjäyttävät leviämisaueillaan alkuperäistä lajistoa. Monien puutarhan vieraskasvien siemenet ja hedelmät sekä varren ja juurten palat säilyvät puutarhajätteessä ja maassa jopa vuosia. Yksikin siemen tai pieni juuren kappale mullassa puutarhan ulkopuolella voi muodostaa uuden, nopeasti laajenevan vieraslajiesiintymän. Puutarhakarkulaisten pysäyttämiseksi tulisi puutarhajäte käsitellä ja sijoittaa oikein. Esimerkiksi mädättäminen, kuivattaminen ja polttaminen ovat toimivia keinoja, jotka estävät itämiskykyisiä kasvinosia säilymästä. Käsittele puutarhajäte tontilla, äläkä vie sitä luontoon. Useat jäteyhtiöt suosittelevat kasvijätteen säkitystä ja polttoa, ja ottavat jätettä vastaan säkitettynä. Tarkista kuitenkin ensin paikkakuntasi jäteyhtiön toimintatavat.

Puutarhajätteen oikea käsittely:

- **Mädätä** vieraskasveja sisältävä puutarhajäte suljetussa jätessä ennen kompostointia tai sijoittamista sekajäteastiaan, koska kompostointi ei aina tuhoa vieraskasvilajeja tai niiden siemeniä. Mädättämällä myös tilavuus pienenee.
- Jätteen voi vaihtoehtoisesti **kuivattaa auringossa** mustan muovin päällä, minkä jälkeen ne voi toimittaa jätelaitokselle tai polttaa nuotiossa alueilla, joissa polttaminen omatoimisesti on paikallisten jätehuolto- tai ympäristönsuojelumääräysten mukaan sallittua.
- **Kitke ja käsittele** siemenistä lisääntyvät kasvit **ennen siementen kypsymistä**.
- **Vältä maanmuokkausta** kasvullisesti lisääntyvillä lajeilla, koska se voi lisätä juurten ja varren palasten avulla tapahtuvaa leviämistä.
- Käytä **suljettua kompostoria**. Suljettu kompostori estää eläimiä kuljettamasta kompostin sisältämiä kasvinosia. Sijoita komposti niin, etteivät tulva- ja hulevedet pääse viemään siitä ainesta matkaansa.
- Haitallisten vieraslajien kitkentätalkoissa paras tapa on kerätä kasvit, jättiputken kohdalla myös juuristo, ehjään jätessäkin ja toimittaa säkki sekalaisen yhdyskuntajätteen mukana alueen jätelaitokselle **polttavaksi**.
- Käsiteltyäkin puutarhajätettä kuljetettaessa on syytä **käyttää säkkejä**, jotta mahdolliset elinkykyisinä säilyneet siemenet tai muut kasvinosat eivät pääse varisemaan matkalle.
- Pyri **estämään siementen kulkeutuminen** maa-aineksen, ajoneuvojen, jalkineiden, vaatteiden, puutarhavälineiden ja kotieläinten mukana.

Puutarhajätteen oikea sijoittaminen

- Sijoita puutarhajätteet paikkoihin, joista siemenet ja muut kasvinosat eivät pääse leviämään luontoon. **Älä koskaan kippaa kasvijätettä metsään, ojanvarteen, rannoille tai mihinkään sellaiseen paikkaan, mistä vieraskasvit voivat levitä luontoon.** Puutarhajätteitä tai -maata ei ole hyvä jättää pihamaalle kasaan pitkäksi aikaa, sillä kasvit voivat juurtua ja siementää.
- Jäte on aina pyrittävä käsittelemään asianmukaisesti omalla tonttialueella.
- Mikäli käsittely omalla tontilla ei ole mahdollista, vieraslajia sisältävää puutarhajätettä voi viedä myös jätteenkeräysasemille. **Selvitä aina ensin oman paikkakuntasi jäteyhtiön toimintatavat, jätemaksut ja vastaanotto.**

Lähteenä vieraslajiasioiden neuvottelukunnan ohjeistus puutarhajätteen hävitykseen.

Yhteistyössä:

Lapin vieraskasvit tunnetuksi ja haltuun -hanke 2020-2021, Lapin Maa- ja kotitalousnaiset ry

Hankevastaava Paula Aho p.050-514 6151

www.vieraslajit.fi

